

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3207/2022. (IV. 29.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kfv.VI.38.366/2018/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § alapján – a Kúria Kfv.VI.38.366/2018/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [2] 1.1. Az indítványozó édesanyját származása miatt 1944 júniusában deportálták. 1944-ben munkatáborokban kényszermunkát végeztek vele. 1945 augusztusában a fogságból betegen került haza, mozgásszervi és idegrendszeri betegségei egész életében elkísérték. 1980-ban elhunyt. Az indítványozó édesapja munkaszolgálatos volt. 1940-41. között teljesített munkaszolgálatot, majd 1942-ben Oroszországba szállították. 1943 januárjában orosz hadifogságba került, majd hadifogolyként dolgozott. A hadifogságból 1945 végén szabadult betegen. Ezen évek alatt egészségi állapota megromlott, mely kihatott egész életére. 1981-ben hunyt el.
- [3] 1.2. Az indítványozó 2018. május 14-én a hadigondozásról szóló 1994. évi XLV. törvény (a továbbiakban: Hdt.) alapján volt hadigymolt egyösszegű térítése és járadék megállapítása iránti kérelmeket terjesztett elő édesanyja hadirokkantságára alapítottan. 2018. május 22-én édesapja hadirokkantságára tekintettel is – mint volt hadigymolt – kérte a járadék megállapítását. Az elsőfokú hatóság (Csongrád Megyei Kormányhivatal Hódmezővásárhelyi Járási Hivatala) 2018. május 24-én kelt CS-02/B01/3499-6/2018. számú határozatával a kérelmet elutasította, mert a felperes volt hadigymoltságot okiratok hiányában megállapítani nem lehetett, ezért a járadékra és az egyösszegű térítés megállapítására benyújtott kérelmet elutasították. Az indítványozó fellebbezése alapján eljáró másodfokú hatóság az elsőfokú határozatot a 2018. június 27-én kelt CS/B01/6624-2/2018. számú határozatával helybenhagyta. A határozat a Hdt. rendelkezéseire hivatkozva leszögezte, hogy sem az indítványozó édesapja, sem édesanyja nem minősül hadirokkantnak, mert ezt a tényt a felperes iratokkal alátámasztani nem tudta. Mivel sem a szülők rokkantsága, se annak hadi eredete nem igazolt, így az indítványozó ellátásra nem jogosult.
- [4] 1.3. Az indítványozó a másodfokú határozattal szemben keresettel élt az illetékes Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságnál, amelyben a határozat megváltoztatását kérte. A keresetleveléhez csatolta a „NÜB” Nácizmus Üldözötteinek Országos Egyesületének igazolását, valamint a Kúria Kfv.III.37.029/2017/4. számú ítéletét. Utóbbit a jogi érvelése alátámasztásaként terjesztette elő: a Kúria ott úgy hagyott helyben egy a hadigymolti járadékra való jogosultságot megállapító elsőfokú ítéletet, hogy a kérelmező és tanú nyilatkozatát fogadta el a néhai hadifogoly édesapja hadirokkantságára vonatkozóan. Ebben az ítéletben a Kúria jelentőséget tulajdonított annak is, hogy az ottani felperes testvére számára a hatóság – az ott előterjesztett nyilatkozatok és okiratokat elfogadva és azt elégségesnek tartva – már megállapította a hadigymolti járadékot. Hivatkozott az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (továbbiakban: Ákr.) 64. § (1) bekezdésére és ún. bizonyítékpótló nyilatkozatot csatolt mindkét szülő hadi eredetű sérüléséről, egészségkárosodásáról. Hivatkozott arra, hogy a szülei 1980-as évekbeli halála előtti orvosi iratok már nem lelhetők fel. Ugyanitt felvetette azt, hogy a bíróság a Hdt. 7. § (3) bekezdésére és 26. § (4) bekezdésére vonatkozóan kezdeményezzen alkotmánybírósági eljárást.
- [5] A per alperese – a határozat indokolásával egyezően – a kereset elutasítását kérte. Hivatkozása szerint az egészségkárosodás mértéke orvosi szakkérdés, amely nyilatkozattal nem pótolható. Ezen bizonyíték pótlására sem a Hódmezővásárhelyi Izraelita Hitközség, sem a NÜB Nácizmus Üldözötteinek Országos Egyesület,

sem a magánszemélyek, az indítványozó nyilatkozata nem alkalmas a hiányzó bizonyíték pótlására. Hivatkozása szerint az indítványozó okiratokkal nem tudta bizonyítani, hogy szülei a 16. életéve betöltése előtt hadirokkantná váltak. Az okirati bizonyíték szükségességét igazoló hatósági joggyakorlatként más ügyekben, azonos érveléssel meghozott hatósági határozatokra hivatkozott.

- [6] Az elsőfokú bíróság a 2018. október 16-án kelt 15.K.27.512/2018/9. számú ítéletében a másodfokú hatóság határozatát megváltoztatva, az indítványozó eredeti kérelmének helyt adva, részére volt hadigyámoltként rendszeres havi járadékot és összegszerű térítést állapított meg. Indokolása szerint az Ákr. 64. § (1) bekezdését alkalmazni kell a perbeli esetben: „A második világháborúban elszenvedett veszteségek miatt a Hdt. hatálybalépését megelőző politikai viszonyok között nem volt reális lehetőség a hadigondozásba vételre, sőt a korábban hadigondozásba vett személyeket is megfosztották ellátásuktól. Ebből következően a Hdt. 7/A. § (2) bekezdés b) pontjának és 15/A. §-ának a józan ésszel és közjőval összhangban álló értelmezése alapján az alperes nyilatkozata alkalmas a szülei rokkantná válásának, hadieredetű foglalkozásának bizonyítására, pótolja az okirati bizonyítékokat.” Utalt arra is, hogy a keresetlevélben hivatkozott kúriai döntésben vizsgált hatósági határozatot még az Ákr. hatálybalépése előtt hozták meg.
- [7] 1.4. Az alperes hatóság a Kúriához fordult és felülvizsgálati kérelmében az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését kérte; a Hdt. 26. § (4) bekezdésére utalással hangsúlyozta, hogy hitelt érdemlő igazolás csak a hadi eredetre vonatkozhat, az egészségkárosodás ténye és annak mértéke olyan orvosi szakkérdés, amely csak okirati bizonyítékkal igazolható, ügyféli nyilatkozattal nem. A Kúria a 2020. január 22-én kelt Kfv.VI.38.366/2018/6. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és a keresetet elutasította. A Kúria hivatkozott a Kp. 12. § (5) bekezdésére, a Hdt. 1. §-ára, és a Vhr.1. § (1) bekezdésére, a Hdt. 26. § (4) bekezdésére, a Hdt. 2. § g) pontjára, a 3. § (1) bekezdésére valamint az Ákr. 62. § (2) és 64. § (1) bekezdésére. Megállapítása szerint az indítványozó szülei egészségkárosodásának hadi eredetét illetően lehetséges a Hdt. 26. § (4) bekezdése szerinti hitelt érdemlő bizonyíték, ami akár tanúvallomás vagy az ügyfél nyilatkozata is lehet. Ugyanakkor rögzítette, hogy „a Hdt. 3. § (3) bekezdése konkrétan meghatározza, hogy mind az egészségkárosodás tényét, mind annak mértékét rehabilitációs szakértői szervnek kell megállapítania. E tekintetben tehát a törvény a szabad bizonyítás elvét áttörve – kötött bizonyítást ír elő.” Okfejtése szerint „a hadi eredet ténye ügyfélnyilatkozattal, mint más hitelt érdemlő móddal igazolható, addig az egészségkárosodás ténye és mértéke kizárólag rehabilitációs szakértői szerv véleményével bizonyítható”. Okfejtése szerint a rehabilitációs szakértői szerv véleményének a beszerzése nem lehetséges, és az ilyen vizsgálat és megállapításának hiányában a bizonyíték ügyfél általi pótlása fel sem merülhet. Így a felperes 1980-ban, illetve 1981-ben elhunyt szüleinek hadi eredetű rokkantsága nem nyert bizonyítást, ezért az indítványozó nem minősülhet hadigyámoltnak és hadigondozotti ellátásra nem jogosult. Külön hivatkozott a Hdt. 3. § (3) bekezdésére azzal, hogy nem is csupán a rokkantnak minősítésről rendelkezik a törvény, de megköveteli az egészségkárosodás legalább 20%-os mértékének megállapítását a rehabilitációs szakértő által. Erre vonatkozó megállapítás elmaradását az elsőfokú ítélet hiányosságaként értékelte, másrészt további érvként emelte, hogy a rehabilitációs szakértői vélemény hiánya ügyféli nyilatkozattal nem pótolható. Az indítványozó által felhívott kúriai döntéssel szemben más kúriai döntésekre hivatkozott, amelyek a rehabilitációs szakértői vélemény, azaz a bizonyítottság hiánya miatt a hadigyámolti ellátás iránti igényeket megalapozatlannak ítélték.
- [8] 2. Az indítványozó 2021. május 18-án fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványában ismertette az alapügy tényállását, a pertörténetet. Bemutatta az alkotmányjogi panasz befogadhatóságát igazoló körülményeket (hátáridő, érintettség stb.). Alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek a támadott ítéletben megjelenő hátrányos megkülönböztetést jelölte meg, mint amely szembe megy az egykori 2/1998. (II. 4.) AB határozat megállapításaival, valamint a Hdt. 7/A. § (2) bekezdését és 15/A. §-át megfogalmazó törvényhozói szándékkal a hadigyámoltak gondozását illetően. Álláspontja szerint a Kúria ítélete ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdésével, a XXIV. cikk (1) bekezdésével, a XXVIII. cikk (1) bekezdésével és 28. cikkével. Érdemi indokolása ebben a körben elsőként a XXVIII. cikk (1) bekezdésének, majd a XV. cikk (1) és (2) bekezdésének a sérelmével foglalkozott.
- [9] A hiánypótlási felhívásra 2021. szeptember 30-án érkezett indítvány kiegészítés a tényekre, a Hdt.-beli szabályozás történetére, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikk és a XV. cikk szerinti alapjogok sérelmének mibenlétére vonatkozott. Az előbbi körben hivatkozott két testvére ügyében született döntésekre is, akik megkapták és megkapják a kárpótlást, illetve a Kúria Kfv.III.37.028/2017/4. számú ítéletére. Az indítvány kiegészítésében erről az indítványozó a következőt írja: „[...] testvérem ügyében a Bíróság ugyanúgy, mint az én ügyben megváltoztatta

a Kormányhivatal elutasító döntését, azonban a Kormányhivatal felülvizsgálati kérelmét a Kúria egy másik tanácsa már be sem fogadta. Etelka testvérem ügyében pedig, a Zala Megyei Kormányhivatal Keszthelyi Járási Hivatala megállapította a kárpótlást.” Hivatkozása szerint hasonló ügyekben „vannak olyan határozatok is, pl. Budapest Főváros Kormányhivatala által hozottak, amelyben szintén a rehabilitációs szakértő szerv vizsgálata és megállapítása nélkül állapítottak meg korábbi volt munkaszolgálatos gyermekének kárpótlást”.

- [10] Az indítványban alapjogsérelemként jelölte meg az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdésének sérelmét. Érvelésében – az egyes bekezdések önálló felhívása nélkül – általánosságban hivatkozott a diszkrimináció tilalmának a sérelmére. Indítvány kiegészítése lényegében megismételte ezen érvelését: „a Kúria Ítéletének jogértelmezése a XV. cikk (2) bekezdésébe foglalt diszkrimináció tilalmát is sérti. Az Országgyűlés, mint jogalkotó, éppen a 2/1998. (II. 4.) AB határozatban az Alkotmány által tiltott hátrányos megkülönböztetés miatt megállapított mulasztásos alkotmányértést orvosolva a Hdtmódtv. elfogadásával nem kívánt különbséget tenni a volt hadigymoltak között annak alapján, hogy hadirokkant szülőjük a törvény hatálybalépésekor, vagyis 2015. július 4-én még életben volt-e, avagy sem. A 2015. évi CIV. törvénynek sem Hdt. 7/A. § (2) bekezdését beiktató 3. §-nak, sem a Hdt. 15/A. §-t beiktató 6. §-nak indokolása nem tartalmaz semmilyen utalás arra, hogy az Országgyűlés, mint jogalkotó a volt hadigymoltak csoportját ketté kívánta volna osztani olyanokra, akiknek szülője még életben van és olyanokra, akiknek nem, sőt az indokolás éppen azt támasztja alá, hogy az Hdt. 7/A. § (2) bekezdésében és 15/A. §-ban felsorolt valamennyi, a volt hadigymolt feltételeinek megfelelő, személyre kiterjed. Az Országgyűlés, mint jogalkotó akaratának megfelelően a volt hadigymoltak homogén csoportot képeznek, akiknek csoportképző tényezője kizárólag az, hogy a Hdt. 7/A. § (2) bekezdésében és 15/A. §-ban felsorolt feltételeknek megfelelnek. Ennek megfelelően a Kúria azon jogértelmezése, amely ezt a homogén csoportot megbontja még élő szülővel rendelkező volt hadigymoltakra és olyanokra, akiknek szülője már halott, az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdéseiben szabályozott diszkrimináció tilalmába ütközik.” A tisztességes eljáráshoz való alapjogának sérelmét illető érveiben is megjelent az az okfejtés, amely a Kúria jogértelmezési hibájának lényegeként a törvény előtti egyenlőség megsértését kifogásolta.
- [11] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmére alapított érvelését akként foglalta össze, hogy „alkotmányértően tisztességtelen az a közigazgatási vagy bírósági eljárás, amely olyan jogértelmezést alkalmaz, amely ellehetetleníti a volt hadigymoltak igényérvényesítését, semmibe véve az Országgyűlés, mint jogalkotó által, az Alkotmánybíróság által megállapított mulasztásos alkotmányértést orvosolva a Hdt. 2015-ben történt módosítását, vagyis a volt hadigymoltak hadigondozásba vételét, mint jogalkotási célt azzal, hogy olyan feltételt támaszt, amely az emberi élet végeessége miatt objektíve teljesíthetetlen. A 2015. évi CIV. törvény 3. és 6. § által beiktatott Hdt. 7/A. § (2) bekezdésének és 15/A. §-nak pedig éppen az volt a célja, hogy a politikai okból a hadigondozottak köréből korábban kizártakat hadigondozásra jogosultakká tegye és nem az ellenkezője, vagyis, hogy ahhoz a bíróság jogalkalmazása során gyakorlatilag teljesíthetetlen feltételt szabjon. Mind a közigazgatási határozatokban, mind a Kúria Ítéletében megjelenő azon feltétel, hogy csak akkor válhat[ott] volna [az indítványozó] volt hadigymoltta, ha szülei még életben vannak és őket a rehabilitációs szakértői szerv megvizsgálhatja, mind a XXIV cikk (1) bekezdése, mind a XXVIII. cikk (1) bekezdése értelmében nyilvánvalóan tisztességtelen eljárást jelent.” Ezen alapjogi sérelemhez kapcsolódóan, vagyis nem önállóan hívta fel az Alaptörvény 28. cikkét.
- [12] 3. A befogadásról szóló döntéshez a jelen esetben szükséges a jogszabályi környezet rövid áttekintése, tekintettel arra is, hogy az alkotmányjogi panasz utal a Hdt.-beli szabályozás történetére.
- [13] A rendszerváltást követően elsőként az életüktől és szabadságuktól politikai okból jogtalanul megfosztottak kárpótlásáról szóló 1992. évi XXXII. törvény foglalkozott hadifogságba, munkaszolgálatra, vagy külföldre deportáltak kárpótlásával. A kárpótlás a szabadságelvonásért, az élet elvesztéséért kerülhetett megállapításra. Utóbbi esetben a kárpótlás érintettjei lehettek az özvegyek, a még élő gyermekek és szülők is. A törvény preambuluma a következőképpen fogalmazott: „Magyarország történetének elmúlt fél évszázadában a különböző jellegű megkülönböztetéseken alapuló törvénysértések mérhetetlen károkat okoztak az ország polgárainak, a legsúlyosabb esetekben az életüktől, túlnyomórészt a szabadságuktól és javaiktól történő megfosztás által. A sérelmek orvoslására alkotott törvények kötelezően írják elő, hogy a semmisnek tekintendő elítéléssel érintett személyek kárpótlásáról külön törvénynek kell rendelkeznie.” Az Országgyűlés a politikai okból életüktől és szabadságuktól jogtalanul megfosztottak kárpótlása céljából alkotta meg ezt a törvényt.
- [14] A jogalkotás következő mérföldköve a Hdt. volt. Ennek preambuluma szerint: „Az Országgyűlés – eleget téve a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény rendelkezésének –, tisztelettel emlékezve meg a hadiesemények

során tanúsított példás helytállás következtében hősi halált halt, vagy megrokkant katonákról, polgári lakosokról és ezek hozzátartozóiról, elismerve, hogy hadieredetű veszteségek a jelenben és a jövőben is bekövetkezhetnek – figyelemmel a nemzetgazdaság korlátozott teherbíró képességére is – gondoskodása jeléül a következő törvényt alkotja”. A Hdt. 1. § (1) bekezdés a) pontja hadigondozásra jogosultaknak minősítette azt a Magyarországon élő magyar állampolgár, aki katonai szolgálat „során vagy következtében (a továbbiakban: következtében) testi épségének vagy egészségének károsodása folytán hadieredetű fogyatkozást szenvedett (a továbbiakban: hadirokkant), továbbá akit hadigyámoltként, hadiözvegyként, hadiárvaaként, illetőleg hadigondozott családtagként kell gondozásba venni. (A továbbiakban együtt: hadigondozott).” A 2. § a) pontjának 1. pontja katonai szolgálatnak minősítette az „első vagy második világháborúban teljesített hadiszolgálat (beleértve a hadifogságot és a közérdekű vagy kiegészítő katonai munkaszolgálatot is)”. Ugyanitt meghatározta a hadifogság és a munkaszolgálat fogalmát is. A 2. § g) pontja a hadieredetű fogyatkozás (hadirokkantak esetében) a következőképpen határozta meg: „munkaképességet csökkentő testi vagy szellemi változás, megbetegedés, sérülés, valamint a szolgálattal össze nem függő fogyatkozásnak (fertőzés, megbetegedés, szervezeti károsodás) a szolgálat folytán bekövetkező súlyosbodása.” A törvény általi gondoskodást a közvetlen érintettek, és bizonyos hozzátartozókra vonatkozóan teremtette meg. Utóbbiak közé tartoztak a hadigyámoltak, azaz a hadirokkant gyermekei a tizenhatodik életévük betöltéséig, illetve huszonötödik életévük betöltéséig [Hdt. 4. § a) és b) pont].

- [15] A Hdt. egyes rendelkezéseivel szemben több indítvány is érkezett az Alkotmánybírósághoz. Az Alkotmánybíróság a 2/1998. (II. 4.) AB határozatban megállapította, hogy „alkotmányellenes helyzet állt elő azzal, hogy az Országgyűlés nem szabályozta a volt hadigyámoltakról és a volt hadigondozott családtagoktól politikai okból elvont pénzellátás egyesszegű ellentételezését”. Felhívta az Országgyűlést, hogy 1998. december 31-ig szüntesse meg a jogalkotói mulasztást. A határozat indokolása ebben a körben a következőket tartalmazta: „Az állam méltányosságból biztosított kárpótlásával kapcsolatban – annak mind módját, mind mértékét tekintve – érvényesül a hátrányos megkülönböztetésnek az Alkotmányban foglalt tilalma [...] Ha az állam úgy dönt, hogy kárpótlást biztosít, akkor az azonos sérelmet szenvedettek között nem tehet hátrányos megkülönböztetést. Ha a jogalkotó ellentételezni kívánta mindazok sérelmét, akiknek hadigondozotti járadékát politikai okból megvonták, nincsen alkotmányos szempontból elfogadható indoka annak, hogy e személyek közül miért hagyta volna ki a volt hadigyámoltakat és a volt hadigondozott családtagokat. A volt hadigyámoltak és hadigondozott családtagok kárpótlás jellegű egyösszegű térítésre vonatkozó igénye önmagában nem következik az Alkotmányból, de hiánya – a más juttatásban részesülőkkel összevetve – az Alkotmánynak a 70/A. §-ában szabályozott hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütközik, így alkotmányellenes helyzetet hoz létre. Az Alkotmánybíróság ezért határozatában megállapította, hogy a jogalkotónak ezen alkotmányellenes helyzetet orvosolnia kell meghatározott határidőn belül.” Ugyanitt a Hdt. 4. §-ának a) pontja, 5. §-ának (1) bekezdése és 6. §-ának (1) bekezdésével szemben felhozott panaszokat azzal is utasította el, hogy „a jogalkotó kötheti a hozzátartozói minőségben hadigondozásra vonatkozó jogosultságot ahhoz is, hogy a veszteséget elszenvedő hadirokkant ilyen minősége a hatóságok által már életében megállapítást nyerjen.”
- [16] Az alkotmánybírói döntést követően az 1998. évi LVI. törvény módosította a Hdt.-t. A 10. § (1) bekezdése már a volt hadigyámoltak egyösszegű térítéséről is rendelkezett. A módosított Hdt. 1. § (4) bekezdése szerint volt hadigyámoltnak az minősült, akit szülője rokkantsága miatt az 1933. évi VII. törvénycikk alapján hadigondozásba vettek. A hadi gyámolt meghatározásáról szóló 4. § egy új c) ponttal egészült ki. Ezáltal a hadirokkant gyermeke nemcsak a 16., illetve 25. életévének betöltéséig minősül hadigyámoltnak, hanem az előbbi időtartam alatt bekövetkezett saját rokkantsága esetén az életkorára tekintet nélkül annak minősül.
- [17] A Hdt. 2. § g) pontját, azaz a hadieredetű fogyatkozás fogalom meghatározását a 2007. évi CLXX. törvény 27. §-a, majd a 2011. évi CXCI. törvény 73. § (2) bekezdése módosította: „a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló törvény szerinti egészségkárosodás (a továbbiakban: egészségkárosodás), valamint a szolgálattal össze nem függő egészségkárosodásnak a szolgálat folytán bekövetkező súlyosbodása”.
- [18] Nagyobb változást hozott a Hdt. szabályaiban a hadigondozásról szóló 1994. évi XLV. törvény módosításáról szóló 2015. évi CIV. törvény, amely 2015. július 4-én lépett hatályba. Az általános indoklás a következőképpen fogalmazott: „Látva az elmúlt közel hét évtized szomorú mulasztását, a magyar Országgyűlés feladata, hogy a második világháborúban elesett, eltűnt és hadifogságban elhunyt katonák özvegyeinek és árváinak – hadiözvegyeknek, hadiárvaaknak – kifejezendő a nemzet tiszteletét és együttérzését anyagi támogatást nyújtson.

A módosítás alapján ezen anyagi támogatás mindazokat is megilleti, akiknek férje, édesapja 1938. november 2-a és 1945. május 9-e között a volt magyar királyi honvédség és csendőrség kötelékében szolgált, függetlenül állományviszonyától és rendfokozatától és attól a tényről, hogy az 1947. február 10-én Párizsban, Magyarország képviselői által aláírt békeszerződés következtében mely ország állampolgárává vált.

A magyar Országgyűlés ezzel a törvénnyel is ki óhajtja fejezni a nemzet azon akaratát, amely elutasítja azt az 1949-ben meghozott politikai döntést, amely a felsoroltakat ellátásuktól megfosztotta, ezzel nem egy esetben a méltó emberi élet lehetőségét elvéve az özvegyektől és árváktól.

Ezen jogszabály mindazonáltal kifejezésre kívánja juttatni a határokon átívelő nemzetegyesítés jelentőségét, egyenrangúként kezelve mindazokat, akik magyar állampolgárként, kötelességüket teljesítve áldozták életüket a Hazáért.

A törvényalkotó ezen törvénnyel nem kívánja minősíteni a második világháború történéseit, de a leghatározottabban ki óhajtja fejezni együttérzését mindazokkal és támogatását mindazoknak, akiknek ez az elmúlt hét évtized során nem adatott meg."

- [19] A módosítással változott a Hdt. 1. §-ának tartalma, s onnan kikerült a volt hadigyámolt fogalom meghatározása. A volt hadigyámoltakat azonban továbbra is hadigondozásra jogosultak között sorolta fel, akiket „a 15/A. § szerinti volt hadigyámoltként kell gondozásba venni”. Ugyanekkor a Hdt. új alcímmel egészült ki: „Volt hadiárva, volt hadigyámolt és volt hadigondozott családtag”. Az új alcím alatt beiktatott 7/A. §-a (2) bekezdése szerint volt hadigyámolt, akit szülője hadirokkantsága miatt hadi gyámoltként hadigondozásba vettek, vagy aki okirattal bizonyítja, hogy ezen ellátások valamelyike iránti igénye fennállt, ha a 4. §-ban meghatározott feltételek már nem állnak fenn. E rendelkezés a korábbihoz képest kiterjesztette a hadigyámoltak minősíthetők körét: nem csupán azokat tekintette volt hadigyámoltaknak, akiket korábban ilyenként már gondozásba vettek, hanem olyanokat is, akiknek ilyen igénye fennállt, jóllehet már betöltötte a 16. és 25. életévét, illetve ezen életkor alatt ő maga nem vált rokkanttá (Hdt. 4. §). E jogosultság megállapításának feltételül okirati bizonyítást határozott meg.
- [20] Az egyösszegű térítésről rendelkező Hdt. 10. §-ának a (4) bekezdése e tekintetben volt hadigyámoltként nevesítette azokat, akiket „szülője hadirokkantsága miatt [...] hadigyámoltként hadigondozásba vettek, vagy aki okirattal bizonyítja”, hogy ezen ellátás iránti igénye fennáll. A módosítás további új alcímmel is kiegészítette a Hdt.-t a hadigondozottak járadékát illetően. A „volt hadigondozott családtag és volt hadigyámolt járadéka” cím alatt beiktatott 15/A. §-a járadékra jogosultságot határozott meg azon volt hadigyámoltak részére, akiket 1949. január 1-jét megelőzően nyilvántartásba vettek, illetve azoknak, akik ezirányú kérelmet politikai okokból elő sem terjesztettek. Előbbiek jogosultságát illetően rögzítette, hogy a járadékra jogosultságot nem érinti, ha a pénzellátást a nagykorúvá válásuk miatt, vagy politikai okból megszüntették vagy szüneteltették.
- [21] A következő nagyobb módosítást az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról szóló 2016. évi CLXXXIV. törvény vezette be 2017. január 1-jei hatállyal. Az indokolás szerint „[a] Hdt. módosításának célja a hadigondozási ellátások rendszerszerű áttekintése, a rendszeres pénzbeli ellátások 2018. évtől történő egyszeri megemlése, majd az ezt követő évektől azok rendszeres, a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 62. §-a szerinti emelése, továbbá a jogalkalmazás során felmerült gyakorlati kérdések tisztázása.” A módosítás a volt hadigyámoltakra vonatkozó szabályokat lényegét tekintve nem érintette. Őket érintően tartalmilag nem történt változás sem a Hdt. 7/A. § (2) bekezdésében (a volt hadigyámolt fogalmi meghatározása), sem a 15/A. §-ában (a volt hadigyámolt járadékra jogosultsága). E szakaszokban lényegében formai változás történt azzal, hogy a korábbi egy szövegtestben megjelenő egyes eseteket pontokba szedve jelenítették meg. E szakaszoknak az indítványozó kérelmének beadásakor is hatályos rendelkezései továbbra is okirati bizonyítást írtak elő.
- [22] Ami a hadirokkantság megállapításához szükséges hadieredetű fogatkozás mibenlétét illeti, a Hdt. 2. § g) pontja nem változott: „a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló törvény szerinti egészségkárosodás (a továbbiakban: egészségkárosodás), valamint a szolgálattal össze nem függő egészségkárosodásnak a szolgálat folytán bekövetkező súlyosbodása.” Lényegében változatlan maradt a Hdt. kihirdetése óta az is, hogy a hadi eredetű fogatkozást és az általa okozott munkaképesség-csökkenés mértékének a vizsgálatát és megállapítását orvosszakértői szervnek kell elvégeznie. E tekintetben a Hdt. 3. § (3) bekezdése 2008. január 1-jétől hatályos rendelkezése a következő: „Az igényjogosultság alapjául szolgáló hadieredetű fogatkozást és az általa okozott egészségkárosodás mértékének vizsgálatát és megállapítását a rehabilitációs szakértői szerv végzi.” A Hdt. 1994. évi kihirdetése óta változatlan maradt a Hdt. 26. § (4) bekezdése a jogosultság bizonyításának általános szabályát illetően: „A jogosultság hadi eredetét egykorú

szolgálati, katonai, kórházi iratokkal és hatósági igazolásokkal, ezek hiányában más hitelt érdemlő módon kell igazolni.” A közigazgatási hatósági eljárás bizonyítási szabályait egyebekben Ákr. rendezi „A tényállás tisztázása” cím alatt.

- [23] A hadigondozottak helyzetével az alapvető jogok biztosa, és biztoshelyettese is foglalkozott. Állampolgári panaszok a hatósági és bírósági jogalkalmazás ellentmondásait kifogásolták. Ezek alapján az alapvető jogok biztosa az AJB-504/2021. számú ügyben készített jelentést. A Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes 1/2022. számon adott ki állásfoglalást a második világháború végén a Szovjetunióba, kényszermunkára elhurcolt német nemzetiségű személyek és hozzátartozóik hadigondozásáról. Mindkét dokumentum több olyan panasszal foglalkozott, amelyek a bizonyítási nehézségekre, illetve a bizonyítás mikéntjére vonatkozó eltérő hatósági eljárásokat kifogásolta. A biztoshelyettes állásfoglalása az ügy alapjogi vonatkozásait a jogállamiságból levezethető jogbiztonságban, az egyenlő bánásmód követelményében, és a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogban jelölte meg.
- [24] 3.1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében előírtak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie. Az Alkotmánybíróság ezért tanácsban eljárva mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel-e a törvényben előírt befogadhatósági feltételeknek.
- [25] Az alkotmányjogi panasz határidőben érkezett, mivel az indítványozó a támadott bírósági döntést, a Kúria ítéletét 2021. március 8-án kézbesítették, az alkotmányjogi panaszát pedig 2021. április 14-én terjesztette elő.
- [26] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét és az indítványozó jogosultságát megalapozó törvényi rendelkezést, az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit, a támadott bírói döntést, továbbá az alaptörvény-ellenességre vonatkozó okfejtést, valamint kifejezett kérelmet a bírói döntés megsemmisítésére. Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, valamint jogosultsága és érintettsége az Abtv. 27. § (2) bekezdés a) pontja alapján megállapítható, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.
- [27] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság feltételeként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E befogadhatósági feltételek vagylagos jellegűek, így fennállásukat az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálja [3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]].
- [28] 3.2. Az Alaptörvény XV. cikkének sérelmével kapcsolatosan az Alkotmánybíróság megállapítja: a Kúria ítéletének az elvi tartalmában – amely szerint a hadirokkant egészségkárosodásának tényét és mértékét rehabilitációs szakértői szerv állapíthatja meg, e bizonyíték ügyféli nyilatkozattal nem pótolható; továbbá eleve nem létező okirati bizonyíték ügyféli nyilatkozattal való pótlása fogalmilag kizárt – nem ismerhető fel a panaszban a Kúriának tulajdonított ama jogértelmezés, amely a hadigyámoltak homogén csoportját megbontaná a még élő szülővel rendelkező volt hadigyámoltakra és olyanokra, akiknek szülője már halott. A Kúria a konkrét ügyre irányadó bizonyítási szabályokat értelmezte és a konkrét, az indítványozó által felhozott bizonyítékokat értékelte. A panaszban felhívott kúriai ítéletekkel kapcsolatban pedig emlékeztetni kell arra, hogy a jogalkalmazás egységének biztosítása az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése értelmében kifejezetten a Kúria – és nem pedig az Alkotmánybíróság – hatásköre, melyet a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 25–44. §-ai konkretizálnak [3119/2017. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [26]].
- [29] 3.3. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének és a XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmével kapcsolatban az Alkotmánybíróság emlékeztet arra a következetes gyakorlatára, hogy az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján az ítéleteknek kizárólag az alkotmányosági szempontú felülvizsgálata során van jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére, azonban nincs hatásköre a rendes bíróságok jogalkalmazásának felülbírálatára [3212/2015. (XI. 10.) AB határozat, Indokolás [11]]. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat [7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]].
- [30] Az Alkotmánybíróság szerint „[a]z önkényes bírói jogértelmezés sértheti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot. [...] Az Alkotmánybíróság azonban csak kivételesen, szigorú feltételek fennállása esetén állapítja meg a jogalkalmazói önkény fennállása miatt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét.” A jogértelmezési hiba *contra constitutionem* akkor válik önkényessé, ha a bíróság

az Alaptörvény 28. cikkében foglalt jogértelmezési szabályokat kifejezetten figyelmen kívül hagyja {23/2018. (XII. 28.) AB határozat, Indokolás [28]}. Az Alkotmánybíróság 20/2017. (VII. 18.) AB határozatában foglaltak értelmében a bírói döntés akkor *contra legem* – és egyben *contra constitutionem* –, amennyiben az eljáró bíróság ítéletének indokolásában nem tartalmazott arra vonatkozó érvelést, hogy miért hagyta figyelmen kívül az adott jogkérdésre irányadó hatályos jogszabályi rendelkezéseket; nem vette figyelembe az ügyre irányadó jogi normákat; olyan bírósági gyakorlatra alapozva hozta meg döntését, amelynek alapjául szolgáló normát a jogalkotó már hatályon kívül helyezett.

- [31] Minderre figyelemmel az alkotmányjogi panaszban felhívott érvek alapján a tisztességes hatósági eljáráshoz és a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog konkrét ügyben történő megsértésének kételye nem merül fel, mivel a Kúria ítéletéből megállapítható, hogy a Kúria érdemben megvizsgálta az indítványozó érveit, ítéletét erre tekintettel hozta meg.
- [32] Azonos tárgyú ügyben, hasonló alkotmányjogi panasz alapján eljárva az Alkotmánybíróság 3194/2021. (V. 19.) AB végzése az alkotmányjogi panasz befogadását az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmével összefüggésben nem látta indokoltnak.
- [33] 4. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a jelen ügyben az Abtv. 52. § (4) bekezdése, 56. § (2) bekezdése és az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2022. április 5.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1519/2021.

• • •